UN EROU DIN MUNȚII DORNELOR GRIGORE SANDU (1907–1989)

AURELIAN COCOREANU

A Hero in the Dorna's Mountains Grigore Sandu (1907–1989)

(*Abstract*)

The following article refers to the anti-communist resistance in the mountains of Bukovina, to the partisans who fought against the Bolshevik regime, introduced in Romania by the Soviet occupant and faced the repression organs.

The author presents the calvary (life and actions) of Grigore Sandu (1907–1989), a Romanian peasant and patriot from the village of Coşna, whom the communist authorities have hunted for a quarter of a century. He was a member of the partisan group called "The Black Wool Coats", which was active in the Vatra Dornei area.

Keywords: Grigore Sandu, bolshevik regime, communist regime, partisans, "The Black Wool Coats", Toader Doroftiesei, Coşna, Bancului Mountains.

Redactarea acestui articol despre rezistența anticomunistă din munții Bucovinei s-a bazat, în primul rând, pe nevoia imperioasă de a aduce la cunoştință tinerei generații a sacrificiilor pe care o mână de oameni le-a făcut pentru a păstra vie în memoria neamului românesc din Bucovina un capitol de istorie ce părea a fi încheiat. Părea doar, pentru că există astăzi politicieni din România care, provenind din vechile structuri ale Securității comuniste ori având afinități şi simpatii personale față de aceasta, încearcă să minimalizeze, uneori până la anulare, lupta dusă în munții României de o mână de patrioți, care nu au vrut să se supună regimului comunist, anticipând cu aproape o jumătate de veac prăbuşirea acestuia.

Partizanii, cum erau ei numiți de localnici, au luptat împotriva regimului bolşevic introdus în România de ocupantul sovietic, înfruntând organele de represiune în Munții Banatului, în Apuseni, în Munții Făgăraşului şi Dobrogei, ca şi în fostul

Analele Bucovinei, **XXVI**, *2* (53), p. 539–549, Rădăuți – Bucureşti, 2019

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)

județ al Câmpulungului. Sunt cunoscute astăzi numele acestor eroi, pe care autoritățile comuniste ale vremii îi numeau bandiți, deoarece aceştia nu se supuneau regulilor impuse de regimul comunist instalat în România după 1944, cu sprijinul baionetelor sovietice. Politrucii comunişti ai vremii, ca şi cei ce i-au urmat îi etichetau – după model sovietic – drept bandiți pe toți cei ce li se împotriveau, încercând să le diminueze popularitatea şi să-i prezinte în ochii populației ca pe nişte răufăcători ordinari, duşmani ai poporului şi ordinii de stat. Nume ca acelea ale lui Gavrilă Ogoranu, frații Arnăuțoiu şi Elisabeta Rizea (care au luptat în Făgăraş şi în ținutul Argeşului), a familiei Motrescu (din Vicovu de Jos) sau a lui Gavril Vatamaniuc şi a lui Constantin Cenuşă au provocat frisoane autorităților comuniste. Mobilizând forțe uriaşe de securitate şi miliție, folosind teroarea şi dezinformarea populației care îi ascundea şi proteja pe aceşti proscrişi, autoritățile comuniste au reuşit să-i prindă pe majoritatea, până pe la sfârşitul anilor cincizeci. Unii au fost condamnați la ani grei de temniță în temutele închisori ale timpului: Aiud, Gherla, Jilava, Oradea etc., alții au fost executați ca duşmani ai ordinii de stat.

Nu vom insista asupra vremurilor de atunci, decât atât cât este necesar pentru elucidarea cauzelor care i-au împins la luptă pe aceşti oameni. Pătrunderea armatelor sovietice în țară după 23 august 1944 a marcat începutul comunizării României. Pas cu pas, comuniştii s-au cățărat la putere având în spate sprijinul armatelor sovietice. Sub privirile nepăsătoare ale aliaților occidentali, România a intrat în sfera intereselor Rusiei sovietice, fiind închisă în spatele unei cortine de fier, la fel ca şi celelalte țări din estul Europei. Speranțele populației țării că regele Mihai I ar putea salva democrația şi regatul printr-o colaborare cu sovieticii s-au dovedit deşarte. Venit la putere în 6 martie 1945, guvernul prosovietic condus de dr. Petru Groza a început să facă primii paşi în comunizarea României. Pentru cei lucizi, era limpede în ce direcție se îndreaptă țara. La Paris, în acelaşi an, avocatul Dumitru Paulescu, fost primar al oraşului Vatra Dornei, care emigrase în Franța de teama comuniştilor, organiza, în jurul publicației *Dacia*, un nucleu al dezidenților români care protestau împotriva bolşevizării României. În țară, intelectualitatea română dar mai ales studențimea se adunase în jurul regelui Mihai I şi protesta împotriva regimului prosovietic.

Totul era însă zadarnic, deoarece România fusese abandonată în mâinile lui Stalin, cu acordul căruia marii potentați Gh. Gheorghiu Dej, Ana Pauker, I. Luca şi Teohari Georgescu au falsificat alegerile aşa-zis libere din noiembrie 1946 şi au pus definitiv mâna pe putere. Tătucul de la Moscova le arătase noilor stăpâni ai țării că „nu contează cine şi cum votează, ci cine numără voturile”. Cu cinism, comuniştii au desființat partidele istorice şi după înscenarea de la Tămădău din 14 iulie 1947, fruntaşii țărăniști şi liberali au umplut închisorile. Iuliu Maniu, Preşedintele Partidului Național Țărănesc, iar apoi Brătienii, Dinu şi Gheorghe, au fost târâți într-un simulacru de proces, întemnițați în închisoarea de la Sighet, unde au şi murit.

În 30 decembrie 1947, Regele României, Mihai I, cel ce fusese decorat de însuşi Stalin pentru actul de la 23 august 1944, a fost silit să abdice şi să părăsească

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)

țara. Guvernul condus de Petru Groza, iar mai apoi Gh. Gheorghiu-Dej au urmat cu sfințenie modelul sovietic. Au fost desființate toate organizațiile politice, a fost creat „noul P.C.R.”, a fost desființată proprietatea privată şi libera inițiativă în industrie şi agricultură prin naționalizarea din iunie 1948 şi apoi prin cooperativizarea agriculturii. Pentru a-şi asigura puterea, autoritățile comuniste au trecut la sovietizarea armatei şi au înființat organele represive ale Miliției şi Securității în 1949. Acestea au dezlănțuit un val uriaş de prigoană împotriva românilor bănuiți că se opun bolşevizării.

Spre exemplu, în noaptea de 14–15 mai 1948 s-a desfăşurat una din cele mai mari acțiuni de poliție politică, în urma căreia au fost arestați peste 6 000 de studenți şi 10 000 de foşti liberali şi țărănişti. Au început anchete, bătăi şi torturi, cu acțiuni demascatoare care nu dădeau nici unui acuzat şansa unei judecăți corecte. Se repeta acelaşi scenariu pe care I. V. Stalin l-a folosit în anii Marii Terori în Rusia Sovietică (între 1936 şi 1938) împotriva opozanților reali sau închipuiți. Procesele se țineau lanț, iar judecătorii aserviți total regimului au trimis în închisorile comuniste o mulțime de oameni.

În aceste condiții a început mişcarea de rezistență din zona Dornelor, cea dintâi organizație de rezistență fiind „Brigăzile Decebal”. Inițiatorul acesteia a fost doctorul Gheorghe Vasilache, specialist în medicină internă, balneologie şi chirurgie, un om foarte iubit şi respectat în zonă, deoarece era un ocrotitor al celor aflați în nevoie. El fusese medic chirurg la Spitalul Militar de Zonă internă din Vatra Dornei, unde a alinat suferințele şi a salvat viața a mii de răniți aduşi de pe Frontul de Est. Sătul de nedreptățile şi abuzurile săvârşite de reprezentanții puterii, care în numele democrației populare îşi permiteau orice, doctorul Vasilache, om aflat în plină maturitate fizică (avea 47 de ani) şi intelectuală, a făurit la Vatra Dornei o organizație locală anticomunistă pe care a numit-o „Brigăzile Decebal”. Aceasta făcea parte din mişcarea națională de rezistență, numele său amintind de sacrificiul eroic al regelui dacilor, care în urma celui de-al doilea război cu romanii (105–106) a preferat să-şi ia viața decât să cadă viu în mâinile cuceritorilor. Aria de extindere a acestei organizații era în fostul județ Câmpulung, dar şi în județele Suceava, Bacău şi Neamț şi cuprindea cam 500 de membrii combatanți.

Printre membrii acesteia se aflau ingineri, medici, preoți, ofițeri deblocați, pădurari, dar majoritatea era constituită din țărani. Doctorul Vasilache era comandantul suprem, având ca aghiotanți pe Grigore Chelsoi şi Gheorghe Stroenescu. Speranța acestor oameni rămâne faptul că în timpul războiului rece, se conta pe o intervenție militară anglo-americană pentru salvarea țării din mâinile bolşevicilor. Posturile de radio occidentale „Vocea Americii”, „Europa Liberă” şi „BBC”, dar şi radiouri clandestine îi îndemnau pe români să reziste[1].

Organele securității statului, mobilizate din trei regiuni, au început o adevărată vânătoare de oameni, fiind arestați, începând cu 19 septembrie 1949, dornenii Mircea

[1] Mircea Vlădică, *Vatra Dornei – plai mioritic de istorie şi legendă, leagăn de credință şi cultură bucovineană*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2007, p. 480.

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)

Paşnicu, Băncescu, Gherman şi Cacina. Apoi, până în decembrie au fost arestaţi mai mult de trei sute de români implicaţi în crima de uneltire contra securităţii statului.

În 15 septembrie 1950, Tribunalul Militar Iaşi a condamnat pe inculpaţii Vasilache Gheorghe şi Străenescu Constantin la pedeapsa capitală şi confiscarea averii, pe Cacina Radu la 15 ani de muncă silnică, pe Dragoş Vasile la 10 ani şi pe Ciuman Victor la 8 ani. În total, tuturor condamnaţilor li s-au aplicat pedepse totalizând 329 de ani de închisoare grea. Aceşti martiri şi-au executat pedeapsa în temutele închisori de la Gherla şi Aiud. În vara anului 1964 au fost graţiaţi, regimul comunist recunoscând tacit nedreptatea pe care le-o făcuse[2].

În cadrul mişcării anticomuniste din ţinutul Dornelor, un loc important l-a ocupat şi organizaţia „Haiducii lui Avram Iancu" a cărei divizie în zona de munte se numea „Sumanele Negre". Bazele sale au fost puse în comuna Coşna, aflată în apropiere de oraşul Vatra Dornei, într-o zonă retrasă, protejată de pădurile de brad care o înconjoară. Conducătorii „Sumanelor" erau trei tineri, foşti ofiţeri ai armatei române, care, deşi fuseseră decoraţi pentru acte de bravură pe front, au fost destituiţi din oştirea ce urma a fi bolşevizată. Aceşti trei tineri români erau: Gavrilă Oltean, Dumitru Ştefăniţă şi Nicolae Paliacu. Dintre oamenii cunoscuţi din Ţara Dornelor din „Sumanele Negre" făceau parte: avocat Octavian Fedorciuc, fost primar în Vatra Dornei; Dumitru Crăciun, fost primar în Coşna; preotul Ion Spânu din Coşna; Valeriu Slăvoacă, fost primar în Ilva Mare şi Grigore Sandu, gospodar de frunte din Coşna. Organizaţia din zona Dornelor era condusă de Gavrilă Oltean şi Dumitru Ştefăniţă (secretar), care au colectat fonduri pentru a tipări manifeste anticomuniste şi au procurat arme pe care le-au depozitat în vederea unor viitoare operaţiuni militare. La nivel naţional, „Sumanele Negre" au avut sprijinul unor personalităţi care deţinuseră importante funcţii în stat, dar fuseseră îndepărtaţi de comunişti, cum erau generalul Nicolae Rădulescu (fost prim ministru), generalul Aurel Aldea, generalul Constantin Eftimiu ori profesorul universitar Gheorghe Manu. „Sumanele Negre" au organizat puncte de rezistenţă în Munţii Călimani şi în Valea Bancului (din comuna Coşna) în cazul în care ar fi început operaţiunile militare împotriva sovieticilor[3].

S-a întocmit chiar un plan de protecţie a Regelui Mihai I şi de aducere a acestuia într-o zonă secretă din Munţii Călimani în cazul în care ar fi început ostilităţile. Din păcate, toate aceste planuri nu erau realiste, deoarece puţini ştiau că soarta României fusese hotărâtă prin înţelegerile dintre Stalin şi occidentali.

Organizaţia a căzut printr-o trădare, când unul dintre apropiaţii mişcării au dezvăluit totul organelor de siguranţă comuniste. Operaţiunea de urmărire, arestarea membrilor şi instrumentarea dosarelor a început în iunie 1946, iar procesul s-a desfăşurat la Curtea Supremă de Casaţie şi Justiţie Militară din Bucureşti. Completul militar condus de generalul Vasile Atanasiu a dat sentinţe grele celor 90 de inculpaţi

[2] *Ibidem*.
[3] *Ibidem*, p. 482.

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)

care au fost învinuiți de crimă de răzvrătire şi crimă de insurecție armată pentru distrugerea statului. Aceştia uitaseră parcă faptul că la 23 august 1944 regimul lui Ion Antonescu fusese răsturnat tot prin insurecție armată.

Reprezentanții „Sumanelor" din zona Dornelor au primit următoarele pedepse: Dumitru Șteanță şi Nicolae Paliacu muncă silnică pe viață; preotul Ion Spânu şi Grigore Sandu câte 10 ani de muncă silnică; Petre Dobrescu, tipograf din Vatra Dornei, doi ani şi opt luni închisoare; avocatul Octavian Fedorciuc doi ani de închisoare corecțională; Dumitru Crăciun, Moisiuc Răzvan şi Valeriu Slăvoacă câte doi ani de închisoare. Căpitanul de jandarmi din Bistrița, Nicolae Dumitrescu a fost achitat deoarece el şi-a trădat tovarăşii, a făcut denunțul şi apoi a colaborat cu anchetatorii. Astfel, organizația „Haiducii lui Avram Iancu" şi divizia militară a acestuia – „Sumanele Negre" au fost destructurate. Grigore Sandu şi o parte dintre ai săi nu au putut fi arestați şi au continuat acțiunea anticomunistă până în decembrie 1949, în munții din Valea Bancului, unde îşi construiseră un cuib de rezistență. În 12 decembrie, grupul condus de Grigore Sandu a fost atacat de trupe de securitate şi miliție, şi distrus[4].

Din acel moment a început odiseea şi calvarul celui care a fost Grigore Sandu, țăran şi patriot român din comuna Coşna, pe care autoritățile comuniste l-au vânat timp de un sfert de veac (între anii 1949 şi 1974). Abia când s-a predat, în anul 1974, autoritățile care între timp îl dăduseră dispărut au rămas uimite de povestea acestui om, unică prin exemplul ei.

Studierea vieții şi acțiunii lui Grigore Sandu este un lucru anevoios pentru că puține informații credibile s-au păstrat despre acesta după decesul lui în anul 1989. Deşi securitatea comunistă l-a urmărit ani de zile şi au fost întocmite nenumărate rapoarte, aceasta n-a reuşit să afle mai nimic despre fugarul Grigore Sandu. După ce s-a predat, anchetatorii nu au aflat decât ceea ce a vrut el să le spună, iar aceştia n-au insistat pentru că se acoperiseră de ridicol în toți acei ani în care-l căutau în toată țara, iar el era ascuns la câțiva kilometri de satul său natal.

Într-un articol publicat în anuarul Asociației Pro Civis Dorna în anul 2017, am încercat să reconstituim pe cât era posibil viața acestui om care într-adevăr „bate filmul". Cel care ne-a fost principală sursă de inspirație a fost domnul Ungureanu Gheorghe, ginerele lui Grigore Sandu, care a trăit alături de acesta din 1974, anul în care s-a predat, şi până în 1989, anul în care a decedat. Lui i-a destăinuit eroul nostru multe dintre întâmplările care i-au marcat viața. Cu domnul Ungureanu, un om cu un real talent de povestitor, am purtat mai multe discuții între anii 2016 şi 2018, prilej cu care am putut reconstitui fragmente din viața de partizan a lui Grigore Sandu, pe care acesta i le-a relatat[5].

[4] Emil Dumitru Șteanță, *Am luptat în Sumanele Negre*, București, Editura Țara Noastră, 2007, p. 45 şi urm.

[5] Aurelian Cocoreanu, „Bandiți sau eroi? Rezistența anticomunistă din Munții Dornelor", în *Simpozionul Național „Bucovina-tradiție şi modernitate"*, coordonator ştiințific prof. dr. Virgiliu Țărău, Vatra Dornei, Editura Studis, 2017, p. 142 şi următoarele.

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)

Grigore Sandu s-a născut în satul Podu Coşnei (comuna Coşna), în casa aflată în apropierea şoselei naţionale DN 17 care leagă Vatra Dornei de Bistriţa Năsăud, în 30 noiembrie 1907 şi a plecat la cele sfinte în 2 septembrie 1989, cu puţin înaintea evenimentelor din decembrie 1989, care deschideau calea unei Românii pe care el a visat-o. A fost un copil ca oricare din vremea lui, trăind într-o familie de ţărani bucovineni, care se ocupa în mod tradiţional cu lucrul la pădure (tatăl) şi cu creşterea animalelor. Familia lui nu era una foarte bogată, erau ţărani înstăriţi, care munceau din greu pentru a duce o viaţă îndestulătoare. Probabil că şi micul Grigore, la fel ca alţi copiii de vârsta lui, îşi ajuta părinţii la lucrul câmpului şi la treburile gospodăriei. Ţăranii din Bucovina acelor vremuri aveau o demnitate aparte, izvorâtă din faptul că îşi iubeau tradiţiile, pământul şi familia şi îşi respectau cu sfinţenie credinţa străbună. Probabil de aceea, ţăranii din această zonă au privit cu neîncredere venirea la putere a guvernului condus de Petru Groza, precum şi reformele acestuia. Reforma agrară nu i-a impresionat de niciun fel, deoarece ei erau proprietari ai pământului pe care-l lucrau din moşi strămoşi.

Ţăranii din zona Dornelor, care văzuseră şi simţiseră pe pielea lor venirea armatelor sovietice eliberatoare, ştiau bunătăţiile de care se bucurau locuitorii din Ţara Sovietelor, aveau informaţii despre colhozurile şi gulagurile ruseşti fie din presa vremii, fie prin viu grai de la cei veniţi de pe front. Mai aflaseră şi despre felul în care bolşevicii îi tratau pe cei care aveau pământ, despre culaci şi lupta împotriva burgheziei.

Grigore Sandu avea oarecare stare, dar nu era un îmbogăţit de război, nici speculant, aşa că, în mod normal, nu avea de ce să se teamă. Era un om harnic şi un bun întreprinzător, care şi-a ridicat prin mijloace proprii în Podu Coşnei un gater, o făbricuţă de brânzeturi şi o moară. Toată lumea din satele din jur veneau să macine cereale la „moara lui Grigore Sandu”. Aceste afaceri au adus bani destui, dar şi multă invidie şi ură, mai ales din partea celor care nu ştiau să facă nimic. De aceea, comuniştii l-au cosiderat pe Grigore Sandu chiabur şi exploatator. Pentru că în vremurile de atunci ca să reuşeşti în viaţă trebuia să fii leneş şi sărac (cu origine socială sănătoasă) şi mai ales să cânţi osanale regimului bolşevic şi prietenului de la Răsărit. Era o modă a vremii pe care nici marele Sadoveanu n-a neglijat-o. El a lansat lozinca „lumina vine de la răsărit”.

După modelul sovietic, ţăranilor înstăriţi (chiaburi) li s-au impus cote din producţie, în realitate biruri medievale menite să-i calicească şi să-i disciplineze. Ca mulţi alţii, Grigore Sandu nu şi-a putut plăti toate cotele şi a fost acţionat în judecată de Statul român. Deşi a câştigat procesul în primă instanţă, procurorii au făcut recurs la care el nu s-a prezentat bănuind că ar urma să fie arestat. În aceste condiţii, gospodarul Grigore Sandu şi-a abandonat agoniseala şi familia şi a luat calea codrului. Alături de alţi concitadini din comuna Coşna, el a format o grupare a „Sumanelor Negre”, care-şi stabilise centrul pe Valea Bancului, o zonă retrasă din munţi. Între timp, în recursul procesului ţinut la Bucureşti, Grigore Sandu a fost condamnat pentru „atentat la subminarea economiei naţionale”. În aprilie 1947, a

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)

fugit pe un geam din spatele casei sale, în timp ce aceasta era înconjurată de jandarmi. Din acel moment el şi-a părăsit avutul, soția şi cei doi copii şi a ales calea pribegiei. Împreună cu cei din „Sumanele Negre", care îl aleseseră comandant al lor, şi-au construit un adăpost în Munții Bancului. Era un loc greu accesibil, înconjurat de pădure, situat pe o înălțime de unde partizanii puteau supraveghea orice mişcare. Cazemata, ale cărei urme s-au pierdut, era semiîngropată în pământ, acoperită cu crengi şi pueți de brad, avea un spațiu de depozitare pentru hrană şi armament, fiind un adăpost ideal pentru aceşti haiduci ai munților. Aceştia dispuneau de arme automate germane, de grenade, pistoale şi chiar de un aparat de emisie-recepție.

Partizanii ştiau că se strânge lațul în jurul lor. Aflaseră de la iscoade sau de la radio că guvernul comunist le confiscase averile şi că trimitea la închisoare orice opozant. Toți ştiau ce-i aşteaptă dacă ar fi fost prinşi sau s-ar fi predat şi de aceea au jurat să meargă până la capăt. Dar inevitabilul s-a produs în ziua de 16 decembrie 1949. Din ce ne-a relatat domnul Ungureanu, în dimineața acelei zile, Dumitru Crăciun, fost brigadier silvic în Coşna, care era de strajă la cazemată, a simțit că trupele de securitate înconjuraseră zona. A urmat un schimb violent de focuri între partizani şi securişti, în urma cărora mai mulți au fost răniți, iar Iacob Gălan ucis. Au reuşit să scape doar Grigore Sandu şi Bârgovan Dumitru, un locuitor din zonă, care a fost prins ulterior. În schimbul de focuri, Grigore Sandu a fost rănit la un picior, dar nu foarte grav, ceea ce i-a îngăduit să se piardă în codrul pe care-l cunoştea foarte bine. Probabil că nici soldații care l-au urmărit nu au făcut exces de zel şi, pentru că nu ştiau zona, au renunțat la urmărire. Grigore Sandu a relatat apropiaților că a surprins un ofițer şi nişte soldați în pădurea Bancului şi i-a obligat să-şi arunce armele. Apoi, aflând de la un sătean, care nu l-a trădat, unde îşi stabiliseră milițienii şi securiştii cartierul general, s-a strecurat noaptea în podul grajdului gospodăriei respective, unde a stat câteva zile. Între timp, milițienii şi securiştii l-au căutat de zor fără a şti că era la câțiva paşi de ei, urmărindu-le toate mişcările.

După ce lucrurile s-au mai liniştit, Grigore Sandu a părăsit zona Bancului şi a trecut în comuna Şaru Dornei (în Sărişorul Mare), unde a stat la o stână timp de doi ani, între 1949 şi 1951, la un cetățean Lostun, care era paznic de vânătoare.

Între timp, Tribunalul Militar din Iaşi pronunța, în 19 septembrie 1951, sentința împotriva foştilor camarazi a lui Grigore Sandu. Redăm o parte din conținutul acesteia: „Tribunalul a reținut ca dovedit faptul că în cursul anului 1949 acuzații Crăciun Dumitru, Arnăutu Ion, Chirculescu Gheorghe zis Gigel, Rusu Vasile, Bârgovanu Dumitru şi Candrea Constantin s-au constituit într-o bandă înarmată, cu sediul pe Muntele Bancu din județul Câmpulung Moldovenesc, a cărei activitate era îndreptată împotriva regimului. Văzând că scopul acestei bande de sub conducerea lui Grigore Sandu (dispărut), ajutat de Crăciun Dumitru şi din care au făcut parte şi cei coacuzați, a fost acela de a se înarma, pentru ca apoi să treacă la acțiuni armate contra ordinei de stat. Văzând că scopul politic urmărit de acuzații în cauză, constituiți în bandă înarmată teroristă, a fost acela de a lupta împotriva formei de guvernământ democratic din R.P.R. pentru ca prin mijloace violente pregătite din

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)

vreme să intreprindă o acțiune armată de înlăturare a actualei ordini de stat din R.P.R. şi a se pune la dispoziția unor puteri străine imperialiste în cazul unui război în contra statului nostru”[6].

Astăzi, după 30 de ani de la căderea comunismului în România, această sentință pare halucinantă. Autorii săi, strălucite exemplare ale justiției comuniste, amestecă de-a valma termenii de „bandă teroristă” şi „guvernământ democratic”, pentru a trimite la Canal şi în temnițele comuniste opozanții ordinei de stat. Uitau, cu bună-ştiință, slujbaşii regimului că țăranii erau deposedați de pământ, că tinerii şi intelectualii de vază ai țării erau „educați” la Jilava, Aiud ori Piteşti de călăii regimului. Şi mai ales că adevărații bandiți erau sprijiniți de armata de ocupație sovietică.

Nu ştim dacă Grigore Sandu a luat la cunoştință hotărârile Tribunalului Militar din Iaşi – de ce Militar, doar războiul se terminase? –, dar bănuim că era convins de imparțialitatea şi dreptatea justiției comuniste. De aceea, a ales să nu se predea niciodată, cu toate că singurătatea şi dorul de familie l-au măcinat întruna.

În vara anului 1951, o întâmplare avea să schimbe soarta urmăritului Grigore Sandu. În timp ce se afla pe o potecă de munte în Sărişorul Mare, a văzut un om care căzuse din şaua calului care se speriase şi îşi târa stăpânul la vale. Partizanul a oprit calul, l-a apucat de căpăstru şi a salvat viața omului. Acesta era Toader Doroftiesei din comuna Dorna Candrenilor, care avea în proprietate nişte fânețe şi în Sărişor. Dându-şi seama că îi datorează viața partizanului din munți, badea Toader a hotărât să-l adăpostească şi să-l ajute. Timp de 11 ani, între 1951 şi 1962, Grigore Sandu a stat ascuns în văcăria lui Toader Doroftiesei din Sărişor, iar vara, când locurile erau mai umblate, se ascundea în diferite adăposturi temporare. Ținea întotdeauna arma la piept pentru că nu mai avea încredere în nimeni. Ziua stătea ascuns, iar noaptea vâna sau mai vămuia câte puțin din vânatul celor care braconau. Făcea foc foarte rar, vorbea cu păsările şi cu codrul ca să nu uite cuvintele şi trăgea linii pe copaci pentru a nu pierde şirul anilor.

În toamna anului 1962, prietenul său, Toader Doroftiesei, a decis să-l mute din Sărişor în gospodăria sa din Dealul Floreni, la poalele Muntelui Ouşorul, în comuna Dorna Candrenilor, foarte aproape de Podu Coşnei. Badea Toader, care trăia doar cu soția sa, îi mărturisise acesteia tot ce-i datorează lui Grigore Sandu şi aceasta fusese de acord să-i ofere găzduire cu toate riscurile. Casa lui Toader era izolată şi înconjurată cu un gard înalt din scândură. Apoi cei doi, care erau de statură apropiată, s-au îmbrăcat la fel şi şi-au lăsat mustață la fel, încât de la distanță nu puteau fi deosebiți. Nu ieşeau niciodată amândoi din casă în acelaşi timp, iar în caz de vizite neaşteptate, Grigore avea pregătit un loc de refugiu în podul casei. Această conspirativitate nu a dat nimănui de bănuit şi s-a dovedit foarte utilă.

Într-o zi, miliția nul comunei a venit însoțit de un cetățean într-un control de rutină şi l-a surprins pe Grigore Sandu în timp ce punea la uscat nişte piei de oaie.

[6] Adrian Brişcă, Radu Ciuceanu, *Rezistența armată din Bucovina (1944–1950)*, vol I, București, Editura Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 1998, p. 361–363.

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)

Habar neavând cu cine stă de vorbă, miliţianul i-a spus, în bășcălie, că-s: „Cam multe piei de oaie”. Grigore a replicat că dacă-s oi multe sunt şi piei multe, apoi a coborât în grabă şi l-a informat pe Toader de mersul dialogului. Când miliţianul a intrat în casă, gazda a preluat dialogul de acolo de unde îl lăsase Grigore Sandu, fără a da cuiva de bănuit că nu el era cel văzut în pod. Mai mult, fire inventivă, Grigore meşterise la poarta casei o încuietoare de lemn pe care numai cei dinlăuntrul casei o puteau descuia, eliminând astfel riscul de a fi surprinşi de vreun oaspete nepoftit.

Uneori însă viaţa bate filmul! Soţia lui Toader Doroftiesei a făcut nişte băi antireumatice în staţiunea Vatra Dornei, iar în timpul tratamentului balnear s-a împrietenit cu o doamnă de la Bucureşti. Aceasta era soţia unui colonel de securitate, Enescu, care a ţinut morţiş să-l viziteze pe tăranul din Bucovina în gospodăria sa de la poalele Ouşorului. În mai multe veri, proaspeţii musafiri şi prieteni de la Bucureşti au stat în vacanţă în gospodăria lui Toader Doroftiesei, bucurându-se de frumuseţile locului şi de renumita mâncare tradiţională. Iar afinata, cu care de regulă oamenii din Bucovina îşi cinstesc oaspeţii, era pregătită în podul casei de renegatul Grigore Sandu, cel căutat de autorităţi, şi servită colonelului de securitate. Astfel, între victimă şi călău, între urmărit şi urmăritor nu era decât un perete de bârne, dar care despărţea două lumi.

Un alt episod grăitor despre calvarul prin care a trecut acest erou bucovinean ne-a fost relatat tot de domnul Ungureanu Gheorghe. La nunta acestuia cu Doina, fiica lui Grigore Sandu, a participat şi familia Doroftiesei. Spre dimineaţă, aceştia au rugat mirii să închine o gură de afinată, după obiceiul locului, dar i-au rugat să bea amândoi din sticlă, ceea ce aceştia au făcut. Toader Doroftiesei a ascuns sticla şi i-a dus-o lui Grigore Sandu spunându-i că din acea sticlă a băut fiica şi ginerele său. Alte legende din zonă spuneau că el chiar ar fi participat la aceea nuntă îmbrăcat în straie ardeleneşti, lăsându-şi barbă şi plete şi că nimeni din sat nu l-a recunoscut, ceea ce este însă puţin probabil.

Deşi trecuseră mai bine de 15 ani de la fuga sa, iar Securitatea încetase să-l mai caute, dându-l dispărut, Grigore Sandu nu s-a predat, cu toate că ar fi beneficiat de decretul de amnistie dat de autorităţiile comuniste în 1964. Aceasta pentru că, atunci când l-a preluat de pe munte în 1962, Toader Doroftiesei i-a cerut lui Grigore să-i promită că nu se va preda decât după moartea lui, iar haiducul a făcut acest legământ. În plus, ţăranul din Bucovina, auster şi conservator, nu avea încredere în cuvântul şi graţierile tovarăşilor. Văzuse el prea multe de felul în care îşi respectau comuniştii propriile legi. Mulţi dintre foştii săi camarazi muriseră după ce s-au predat, în închisori sau lagăre de reeducare prin muncă.

În anul 1974, Toader Doroftiesei a murit, după o grea suferinţă. Pe patul de moarte el l-a dezlegat pe Grigore Sandu de jurământ şi acesta a decis să se predea, după un sfert de veac de la fuga în munţi. Avea 67 de ani. S-a prezentat la Securitatea din Suceava. Aici a fost identificat şi apoi adus la Miliţia din Vatra Dornei, unde era aşteptat de familie. La întrevederea emoţionantă dintre vechiul luptător şi familia sa

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)

a participat şi un colonel de securitate de la Bucureşti, care i-a cerut să fie precaut pentru că s-ar putea să aibă probleme „pentru că mulți au făcut închisoare din cauza ta”. În prezența familiei sale, Grigore Sandu i-a răspuns demn: „Nu eu i-am băgat în închisoare, ci oamenii dumneavoastră, eu doar m-am ascuns ca să mă apăr pe mine şi familia mea.”

După ce s-a predat, eroul anticomunist Grigore Sandu a fost dus de Securitate prin locurile unde a umblat şi s-a ascuns în timpul când era căutat. El le-a arătat anchetatorilor diferite ascunzători şi cazemate ale partizanilor unde încă au mai găsit urme, resturi de hrană, conserve şi echipamente. Cu toate că episodul rezistenței din munți se încheiase, iar Grigore Sandu s-a retras la casa natală din Podu Coşnei, acesta a fost monitorizat atent de securitatea comunistă. Aceasta încă se temea de faptul că oamenii locului îl priveau cu respect şi admirație, el fiind un model de demnitate şi curaj. Ca să preîntâmpine orice „defecțiuni” ale bătrânului partizan, Securitatea îşi trimitea permanent turnătorii care să încerce să-l tragă de limbă pe Grigore Sandu, să afle ce gândeşte şi ce spune despre stăpânirea comunistă. Spre cinstea lor, unii dintre aceştia i-au mărturisit deschis lui badea Grigore pentru ce sunt trimişi şi au redactat de comun acord un raport de informare care să sune bine la urechile autorităților.

După revoluția din 1989, în presa occidentală au apărut ştiri despre răzvrătitul anticomunist Grigore Sandu. În ziarul „Românul Liber”, voce a exilului românesc (Uniunea Mondială a Românilor Liberi), a fost publicat un articol referitor la eroul bucovinean. Acest ziar este astăzi păstrat în Arhiva Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj-Napoca şi a făcut parte din colecția personală a fostului politician țărănist Ion Rațiu. În publicația respectivă, Grigore Sandu era numit „Tarzan din Carpați” pentru că se refugia în copaci iarna pentru a nu i se cunoaşte urmele pe zăpadă.

După ce s-a predat, Grigore Sandu a fost anchetat de către Adrian Crutarciuc, agent al Securității (Departamentul de Informații Externe), care era însărcinat cu urmărirea duşmanilor exilați ai regimului comunist. Trimis în misiune în Germania, Crutariuc a părăsit serviciile de securitate şi a ales o nouă profesie.

Fostul securist şi-a redactat scrisoarea către „Românul liber” în anul 1989, dezvăluind abuzurile regimului comunist din România. El a fost unul dintre anchetatorii lui Grigore Sandu, care i-a demonstrat că nu plecase din țară cât a fost fugar, după semnele pe care le lăsase pe copaci şi cu care măsura timpul. Copacii crescuseră atât de mult, cu semn cu tot, încât nu era nici cea mai mică îndoială că Grigore Sandu nu plecase în străinătate. Iată ce scria fostul securist: „Când l-am întâlnit pentru prima dată pe Grigore Sandu, în august 1979, am constatat că stau de vorbă cu un om foarte hotărât, lucid şi cu o memorie foarte bună... A fost interogat timp de trei luni, apoi a primit un act de identitate şi i s-a permis să se întoarcă acasă. Predase Securității trei încărcătoare şi arme care aparținuseră «Sumanelor Negre» şi nimeni nu a mai contestat veridicitatea celor spuse de el, şi anume că a stat în România între anii 1945 şi 1978, ca un Tarzan al Europei de Est. Ştia că lucrez la securitate,

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)

cu toate acestea mi-a vorbit deschis şi mi-a răspuns la toate întrebările. Sunt onorat că a avut încredere în mine şi că acest român patriot mi-a dat prietenia sa”[7].

Noi apreciem că Grigore Sandu a fost un om al locului, al muntelui pe care l-a cunoscut şi iubit, şi nicidecum un „Tarzan european”. Securistul spune lucruri adevărate, dar numai pe jumătate, în spiritul instituției care l-a format.

Partizanul a fost un om demn, un patriot adevărat şi un spirit liber animat de dreptate, care nu şi-a arogat niciodată titlul de „erou”, dar l-a respins cu indignare pe cel de „bandit”. Pentru că el n-a jefuit pe nimeni şi a ridicat armele doar pentru demnitate, credință şi dreptate, împotriva cotropitorilor acestei țări şi a slugilor lor. De aceea astăzi, memoria faptelor acestui om trebuie cunoscută şi prezentată mai ales celor tineri pentru a fi un exemplu despre cum trebuie servită această țară. Pentru că, din nefericire, şi acum ca şi altădată, România pare a fi din nou în calea tuturor răutăților.

[7] *Tarzan din Carpați, luptător anticomunist timp de 33 de ani*, online romanialibera.ro (16 februarie 2019).

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)

BDD-A32706 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:13:29 UTC)